

Livsåskådningsfrågor och utrikespolitik – en kommentar till den av Centrum för Samtidsanalys' gjorda livsåskådningsanalysen kring livets värde och värdighet.

När Friedrich Hegel såg Napoleon rida genom Jena kvällen före slaget mellan fransmän och preussare år 1806 tyckte han sig se "slutet på historien". Franska revolutionens seger över den preussiska monarkin skulle innebära början på frihetens och förnuftets slutgiltiga segermarsch över hela världen. 1989 fick vi höra liknande profetior. En amerikansk diplomat och akademiker, Francis Fukuyama, väckte då stort uppseende genom att även han hävda att vi nu stod inför "slutet på historien". Med kommunismens nederlag skulle den västliga liberala demokratins segertåg inledas över en värld som till sist skulle bli homogen och präglas av ekonomisk och politisk liberalism.

Snart blev tongångarna helt annorlunda.

I en artikel "The Clash of Civilizations" som publicerades i tidskriften Foreign Affairs 1993 hävdade Harvardprofessorn Samuel Huntington att den globala politiska processen var på väg in i ett nytt skede. Med det kalla krigets slut hade enligt Huntington den "västerländska fasen i internationell politik" nått vägs ände och fokus flyttat till relationerna mellan västliga och icke-västliga civilisationer.

Huntington förutspår att kampen mellan civilisationerna kommer att föras på olika nivåer. På "mikronivån" råkar grannar i ofta våldsamma konflikter längs "kulturella sprickor" medan stater med olika kulturell bakgrund på "makronivån" kämpar för politisk och militär dominans och kontroll över tredje parter och internationella organisationer.

Enligt Huntington är denna utveckling mer eller mindre förutbestämd och oundviklig av flera skäl.

För det första är skillnaderna mellan kulturkretsar grundläggande och långt mer fundamentala än åsiktsskillnader mellan politiska ideologier och politiska system. Dessa skillnader har utbildats under årtusenden och kommer inte att försvinna i första taget.

För det andra krymper världen i en allt snabbare takt och kontakterna mellan människor i olika kulturkretsar ökar med växande spänningar som följd. Kontakterna mellan människor från olika kulturer förstärker deras egen kulturella medvetenhet vilket i sin tur förstärker motsättningarna mellan olika värdesystem.

För det tredje medför den ekonomiska och sociala moderniseringsprocessen över hela världen att människor rycks upp ur sin gamla geografiska identitet, vilket försvagar staten som identitetskälla. I stället fyller religionen detta tomrum. Den religiösa väckelsen ger en identitet som sträcker sig utöver nationsgränserna.

För det fjärde befrämjas den ökade kulturella medvetenheten av vad Huntington kallar "västerlandets dilemma". Å ena sidan står västerlandet på höjden av sin makt men samtidigt står det också öga mot öga med en värld som i allt högre grad både önskar, vill och har resurser att forma världen efter icke-västerländska uppfattningar. Medan eliterna i dessa samhällen tidigare var de mest västerländska återvänder de nu till sina rötter samtidigt som västerländska och då i synnerhet amerikanska kulturinflytanden blir allt populärare i de breda befolkningslagren.

För det femte är kulturella särdrag, värderingar och skillnader svåra att ändra och därför svårare att kompromissa om än politiska och ekonomiska frågeställningar. "En människa kan vara till hälften arab och till hälften fransman och samtidigt till och med vara medborgare i två länder. Däremot är dert svårare att vara till hälften katolik och till hälften muslim".

Slutligen ökar även den ekonomiska regionaliseringen och framgångsrika regionala ekonomiska organisationer kommer att stärka den kulturella medvetenheten. Kultur och religion kommer alltmer att utgöra grundvalen för ekonomiskt samarbete.

Artikeln väckte stor uppmärksamhet liksom en uppföljare tre år senare i form av en bok "The clash of civilisations and the making of a new world order" där Huntington ytterligare utvecklade sina teser. Dessa fick sedan på nytt fick en framträdande plats i den internationella debatten efter attackerna mot World Trade Center i New York och Pentagon i Washington den 11 september 2001.

Dessa och Bin Ladens militanta retorik kan i förstone tyckas ge Huntington rätt men hans resonemang har en rad svagheter. Han delar in världen i "sju eller åtta större civilisationer"; den västliga, som omfattar Västeuropa och Nordamerika, den konfucianska, japanska, islamska, hinduiska, slavisk-ortodoxa, latinamerikanska och "möjligen en afrikansk civilisation". Huntington ger inte judenheten och judendomen någon särskild status utan han beskriver Israel som "en skapelse av västvärlden".

Huntingtons indelning är märklig. Några civilisationer definieras med religiösa och kulturella kriterier medan geografin är utgångspunkten i andra fall. Huntington talar om en latinamerikansk civilisation snarare än en katolsk trots att den överväldigande majoriteten i Latinamerika är katoliker. Samtidigt pekar han ut en slavisk-ortodox civilisation. Det är också oklart om han betraktar den västerländska civilisationen som kristen eller om han anser den baserad på en sekulär humanism. Hans starka betoning på västliga liberala idéer och hans betoning av att några civilisationer av någon slags naturlära aldrig kan omfatta dessa tyder på att han ser sekularismen som det mest karaktäristiska för den västliga civilisationen. Trots detta intar religionen en central plats i hans definitioner.

Vad skiljer en västlig civilisation från en latinamerikansk? Kan man slå samman alla europeiska stater med dess mångfald av olika språk i en kulturkrets men skilja Spanien från Mexiko? Kan man utesluta de latinamerikanska staterna från den västerländska kulturkretsen genom att hänvisa till de militärdiktaturer som rått där men samtidigt placera Spanien och Portugal i denna civilisation?

Både Nord- och Sydamerika är befolkade av europeiska emigranter med de värderingar som de förde med sig och har behållit. Det är visserligen sant att det indianska elementet är mycket starkare i länder som Mexiko, Guatemala, Ecuador och Peru än i USA men samtidigt är Chile, Argentina och Costa Rica mera europeiska än USA som nu dessutom snabbt hispaniseras.

Är det katolska Filippinerna västerländskt eller asiatiskt? Huntington talar om en buddistisk civilisation men vad förenar en thailändare, en tibetan, en mongol och en kalmuck från den ryska federationen?

Var finns den konfucianska värld som Huntington talar om? Trots det gemensamma konfucianska arvet har Kina och Vietnam varit traditionella fiender. Vietnams misstro mot Kinas avsikter är djupt rotade oavsett vilka politiska system som sitter vid makten i Peking och Hanoi. Förhoppningar i Peking om att en betoning av det konfucianska arvet skulle underlätta en återförening med Taiwan har mötts med förakt i Taipei. Asiatiska stater har också konsekvent föredragit bilaterala militära relationer med USA framför någon form av asiatiskt säkerhetssystem.

Huntington drar raka civilisationsgränser över världskartan. Han erkänner att den islamska civilisationen har sina arabiska, malajiska och turkiska underavdelningar men han förbiser den starka islamska närvaron i Afrika och han antyder inte ens de stora skillnader som råder mellan en av buddism och hinduism stark genomsyrad islam i den indonesiska arkipelagen, en av islam påverkad av animism i Västafrika och islam i det arabiska kärnlandet.

Huntington går till och med Saddam Hussein till mötes när han definierar gulfkriget som ett krig mellan civilisationer. Ingen annan konflikt har väl tydligare visat hur de statliga intressena tar över de religiösa. Saddam motiverade inte sin attack i religiösa termer. Detta skedde först sedan han tvingats till reträtt av en koalition bestående av Saudiarabien, Turkiet, Egypten och Syrien tillsammans med amerikanska, franska och brittiska styrkor. Den saudiska kungafamiljen lyckades till och med mobilisera islamska auktoriteter som i en "fatwa" deklarerade att det faktum att otrogna amerikanska soldater försvarade Mecka inte stred mot Koranen. Iran intog en avvaktande hållning och hade inget emot att den "store satan" agerade i ayatollornas intresse.

Irak var västs bundsförvant i Bagdadpakten på femtiotalet och blev först senare dess fiende. Iran var Förenta staternas främsta regionala bundsförvant fram till den islamska revolutionen 1979. Egypten under Nasser betraktades på femtio- och sextiotalen av Washington som en "skurkstat" och Moskvas medbrottsling, om inte rentav en sovjetisk satellit. Den tidigare anti-amerikanska och "terroristiska" organisationen PLO behandlades efter Osloavtalet som en partner i fredsprocessen för att sedan under George W. Bush åter svartlistas.

De antikristliga utfallen är särskilt starka hos USAs främste allierade, Saudiarabien, som inte ens tillåter kristna kyrkor på sin mark, medan de talrika kristna samfundet kan verka fritt i Syrien och Irak. Politisk islam är inte ett geopolitiskt spel utan snarare ett samhällsfenomen. Visserligen kommer motsättningarna mellan

nord och syd att ge näring åt ett missnöje som kan klä sig i islams gröna färg men den så omskrivna och omtalade islamska världsrevolutionen är en myt.

Islamska regimer tvekar heller inte att liera sig med västliga religioner i en gemensam kamp mot sekulariserade idéer. Så som skedde 1994 när en islamisk-romersk katolsk-judisk koalition bekämpade förslag rörande barnbegränsning på FN:s befolknings- och utvecklingskonferens i Kairo och samma mönster framträdde något år senare i Peking på FN:s kvinnokonferens.

Huntington ser inte fundamentalismen som en isolerad, kontroversiell och omtvistad faktor i dagens muslimska värld och han bortser från att den är riktad inåt snarare än utåt. För Bin Laden är det saudiska kungahuset en fiende av samma dignitet som Washington. Han och andra fundamentalister strävar i första hand efter att på nytt få muslimerna att strikt utöva sin religion och skapa teokratiska regeringar som anbefaller islamiska lagar och att frigöra sina samhällen från västs politiska, kommersiella och kulturella inflytande. De har inget intresse av att erövra territorier.

Enligt Huntington kommer kulturena att gruppera sig kring en "kärnstat" (core state); USA och det ännu inte enade Europa skall spela denna roll i västvärlden. Vad Europa beträffar förespråkar han att EU och Nato skall omfatta "de västligt-kristna staterna i Central- och Östeuropa medan väst skall erkänna Rysslands huvudansvar för upprätthållande av säkerheten i de ortodoxa staterna och de områden där ortodoxin är förhärskande", således inget annat än ett förespråkande för en permanent rysk överhöghet över Balkan inklusive Grekland som Huntington uppenbarligen inte räknar till västvärlden.

Kina ges kärnstatsrollen i den konfucianska världen, vilket Japan förväntas acceptera. Vad Indien beträffar faller civilisation och kärnstat samman. Huntington ser inte någon potentiell kärnstat i den afrikanska civilisationen och ej heller i den muslimska även om han helst skulle se Turkiet i denna roll. Alla dess europeiska ambitioner skall således avskrivras och Turkiet bör följaktligen också lämna Nato.

Hur starka banden är banden mellan de båda kärnorna i den västerländska civilisationen USA och Europa? Efter den 11 september 2001 och Bin Ladens attack mot den västerländska civilisationen tycks USA och Europa snarare glida från varandra och en ideologisk klyfta är på väg att uppstå. Medan Europa föredrar förhandlingar, preventiv diplomati och medling för att binda samman länder och få dem att acceptera det internationella regelverket tror USA snarare på piskan än på moroten. I stället för kompromisser söker man med tvång etablerade slutliga lösningar som en gång för alla skall eliminera ett påstått hot.

Amerikanerna är från Mars, européerna från Venus för att citera den amerikanske konservative skribenten Robert Kagan. Amerikanerna ser sig som världens stora undantag med en inneboende moralisk överlägsenhet eller för att citera Ronald Reagan "Vår politik bygger på våra moraliska värden. Vår politik är utformad för att gynna mänskligheten." USA har därför inte bara en rätt utan en moralisk skyldighet att utrota terrorism och störta föraktliga regimer. "Gud är inte neutral" för att citera president Bush .

Huntingtons definition av en civilisation är "den bredaste identifikationsnivå med vilken en person intensivt identifierar sig". Ytterst få personer identifierar sig "intensivt" med ett så brett begrepp som en civilisation. I stället söker man sig till snävare identiteter som nationer eller etniska och religiösa grupper. Trots att den europeiska identiteten nu ständigt frambesvärts visar undersökningar av EU-kommissionen att 70 procent eller fler i alla EU-länder betraktar sig själva i rent nationella termer och först, om ens, i andra hand som europeer.

Han underskattar betydelsen av etniska, språkliga och andra karaktäristika inom varje enskild civilisation och tycks till exempel betrakta alla muslimer som en kompakt etnisk grupp med inneboende värderingar som av ett slags obevekligt naturtvång får dem att förfölja kättare, beslöja kvinnor och upprätta teokratiska regimer. Han tycks se en nästan total homogenitet inom alla civilisationer med oföränderliga värde- och trossystem.

Identitetssökandet är viktigt för vår tids människor. I detta har Huntington rätt. Men som framgår av livsåskådningsanalysen kring livets värde och värdighet följer detta sökande flera olika spår. Ett för till religiös fundamentalism och sekttänkande. I tredje världen söker sig många tillbaka till den egna gruppen och stammen med av kolonialmakter konstruerades staters sönderfall som följd. I det forna östblocket upptäckte man på nytt nationen efter kommunismens fall. Sunniter och shiiter har råkat i konflikt med varandra på samma sätt som katoliker och protestanter i Europa för flera hundra år sedan. Konflikterna ligger således inte på en "civilisationsnivå" hur vi nu än definierar en civilisation.

De civilisationer som Huntington talar om är inte homogena tektoniska plattor som slits mot varandra utan synkretistiska och då inte bara i gränsområdena utan också i sin kärna. Även islamska fundamentalister utnyttjar västlig teknologi vilket ju åskådliggjordes den 11 september och de antar däremot också ett tänkande som betraktas som främmande för deras kulturkrets. 1957 fanns 1,7 miljoner kristna i Sydkorea för att ta ett annat exempel. Nu är siffran mellan 14 och 17 miljoner eller 40 procent av befolkningen. De ofta förekommande strejkerna där är ett uppror mot de förment konfucianska värden som påstods ligga bakom det koreanska ekonomiska under som nu bleknat.

Det moderna Europa har fler islamska rötter än vi vanligen föreställer oss. Den islamska kulturen är oss heller icke alls så främmande som den ofta framträder i våra fördomar och klichéer. En av de mest seglivade är att Karl Martell genom sin seger mot "saracenerna" vid Poitiers år 732 räddade västerlandet från undergång. Saracenerna trängdes tillbaka över Pyrenéerna och återvände till södra Spanien, där en muslimsk stat existerade i nästan 800 år.

Denna islamska närvaro i Europa ledde till en unik och fruktbar symbios mellan kristendom, judendom och islam och till ett uppsving inom vetenskap, filosofi, kultur och konst med islam som den kulturellt överlägsna och givande parten. Renässansen som lade grunden för utvecklingen av den moderna västerländska civilisationen fick de flesta avgörande impulser tack vare kontakerna med den islamska civilisationen. Europa är en öst-västlig fusion. Både islam och judendomen var vid medeltidens slut konstitutiva europaidéer. Islam är därför samtidigt både ett främmande, ett ursprungligt och genom den växande invandringen ett nytt element i dagens Europa och detta befolkas liksom det moriska Spanien mer och mer av vad som då kallades enaciados, folk som levde i ett ingenmansland mellan olika kulturer. Redan idag finns det över 15 miljoner muslimer inom EU – således ungefär lika många som nordiska protestanter och betydligt fler än ortodoxa greker. Uppskattningarna om antalet om 25 år talar om 60 miljoner. Europa är därför inte längre tänkbart utan en "grön" islamsk komponent. Huruvida det europeiska huset kan konstrueras med Alhambra – symbolen för det multikulturella moriska Spanien - som modell eller inte är därför en europisk ödesfråga. Om integrationen misslyckas måste vi räkna med att underjordiska fundamentalistiska koranskolor kommer att växa fram i våra invandrarförorter med lärare som manar till kamp med alla medel mot vad de betraktar som europeiska förtryckarsamhällen.

I stället för en modern tolerant "euroislam" få vi då se en "ghettoislam" utvecklas som stöds av fundamentalistiska krafter i den islamska världen. Radikala mullor över hela Västeuropa försöker nu utnyttja de muslimska invandrarnas psykologiska, kulturella och materiella problem för sina syften och här får de vind i segeln genom den polarisering som politiker som Jean-Marie Le Pen, Jörg Haider och nu senast Pia Kjersgård framkallat i Frankrike, Österrike och Danmark och som Vivianne Franzén och andra nydemokrater försökte frammana i Sverige för tio år sedan.

Går utvecklingen dithän måste vi räkna med att militanta muslimska organisationer kommer att sträva efter att hos oss föra sin kamp mot den västvärld som de betraktar som inkarnationen av all ondska.

Ett "heligt krig" och en "civilisationernas kamp" kan då fortare än vi anar bli en realitet i Västeuropa men inte i form av en militär kraftmätning mellan väst och den islamska världen eller den "clash of civilizations" som Huntington försöker frammana utan som ett ständigt pågående gerillakrig i våra ghettoiserade storstadsförorter. (Denna problematik har jag diskuterat i ett kapitel i skriften Global etik Tre religioner ett uppdrag. (Tro & Tanke 2000:5)

Huntington tycks se en sådan utveckling som oundviklig. Ett av de mest förvånansvärda påståendena han gör är att folk som inte har en västerländsk bakgrund är oförmögna att förändra sig och därför aldrig kan anpassas till ett demokratiskt samhällssystem. Han citerar närmast med fasa uppskattningar om att 23 procent av USAs befolkning år 2050 kommer att ha ett latinamerikanskt ursprung, 16 procent vara färgade och 10 procent asiater. Tidigare kunde, framhåller Huntington, invandrarna "anpassa sig till den förhärskande europeiska kulturen och de omfattade entusiastiskt principerna om frihet, jämlikhet och demokrati". Detta kommer de nya invandrarna av någon icke närmare definierad anledning att vara oförmögna till: "Om USA blir multikulturellt i ordet verkliga mening och genomsyrat av en intern "clash of civilizations" kommer det då att överleva som en liberal demokrati? Kommer avvästerniseringen av USA, om den nu sker, också att innebära dess avamerikanisering?"

Icke-västliga personer skulle således vara så att säga genetiskt immuna mot västerländska koncept som demokrati och frihet och ha en statisk identitet. Att så inte är fallet visar ju det faktum att man anpassat sig

till andra västliga koncept som fascism, nazism och kommunism. Västvärlden har ju ledd av USA fört krig mot länder i tredje världen just för att de fallit för ett sådant västligt koncept - kommunismen.

På 1920-talet kämpade tyska högerintellektuella mot Tysklands "förvästligande" och tillskrev Tyskland en egen kultur mellan öst och väst. Inte minst vände man sitt hat mot Storbritannien, "det perfida Albion". Denna "Sonderweg"-ideologi gav också återklang i 1950-talets neutralistiska socialdemokratiska politik, sedan i freds rörelsens nationalpacifism och rester finns kvar hos de fåtaliga på den extrema högerkanten.

Efter det andra världskriget fanns det ju också starka krafter utanför Tyskland som ansåg att det omöjligt att göra tyskarna till demokrater av västerländskt snitt. De betraktades inte bara som kulturellt utan också genetiskt betingade att stå utanför den västerländska civilisationen, "hunnerna" för att använda ett begrepp som engelsk tabloidpress fortfarande älskar. Enligt den så kallade Morgenthauplanen uppkallad efter den amerikanske jordbruksministern skulle Tyskland för all framtid reduceras till en efterbliven agrarstat. I dag är väl Tyskland det kanske främsta exemplet på att ett folks kultur inte är tidlös.

På 1950- och 60-talen fördes en liknande diskussion om den europeiska sydflykten. De katolska diktaturerna på den iberiska halvön betraktades inte som reformbara och de talrika regeringskriserna i Italien fick även många att tvivla på att så genomkatoliserade samhällen någonsin skulle kunna bli värdiga medlemmar i en europeisk gemenskap.

Det finns något kalvinistiskt över Huntingtons resonemang. Redan på 1500-talet hävdade den schweiziske reformatorn Jean Calvin att en absolutistisk och suverän Gud från begynnelsen bestämt somliga till frälsning och andra till evig förtappelse. Oavsett hur man handlar kan man inte påräkna någon gudomlig nåd. Samma predestinationslära tycks enligt Huntington gälla för hans civilisationer som i realiteten är dagens globala maktcentra i förklädnad. Hans teori enbart är en framtidsprojektion av dagens mellanstatliga gräl och ekonomiska och ideologiska konflikter. Han försöker förflytta civilisationer och kulturer från den internationella politikens periferi till dess centrum.

Att Huntingtons teser fått så stor genomslagskraft beror på att de erbjuder en generell förklaring som låter trovärdig till mycket av det som händer i en värld som är stadd i snabb omvandling. Den svarade också mot den oro som många kände och känner inför både islamisk fundamentalism och Kinas och de nya tigrarnas ekonomiska makt som ju förklaras med deras "asiatiska värderingar", som antas skilja sig från dem som karaktäriserar västerländska demokratier.

En annan förklaring till att Huntingtons teser blivit så uppmärksammade är att de inte är nya. Föreställningar om civilisationskrig, raskonflikter, invaderande horder och gula faror har existerat ända sedan kontakter etablerades med kulturer bortom den europeiska horisonten. Ett spänningsförhållande med den icke-västliga, icke-kristna världen har rått ända sedan fjortonhundratalet, när européerna började utforska och kartlägga haven och tidigare okända världsdelar. Den islamska världen var oss länge kulturellt överlägsen och Kina var ett betydligt mer sofistikerat samhälle än femtonhundratalets Europa. Men på sexton- och sjuttonhundratalet skapade sig Europa ett vetenskapligt och teknologiskt övertag som skapade en alltmer stärkt övertygelse om en moralisk överlägsenhet och en "mission civilisatrice".

Huntington bortser helt från att det finns en gemensam etisk kod i alla kulturer. Kants kategoriska imperativ "Handla endast efter den maxim genom vilken Du tillika kan vilja att den bleve allmän lag" har sin motsvarighet i alla civilisationer liksom Jesu ord "Allt vad i viljen att människorna skola göra Eder skolen i ock göra dem" har sin motsvarighet i Konfucius läror, i de sju grundläggande etiska regler som en buddist måste iakttaga och i Mahabharat, Indiens nationella epos.

Oavsett om de är turkiska, grekiska, syditalienska eller spanska delar de traditionella byarna runt Medelhavet samma medelhavscivilisation med sin bas i olivträden, fisken, havet, familjehedern och patriarkatet. Denna skär tvärs över den muslimska, grekisk-ortodoxa eller katolska religiösa bakgrunden. Samtidigt delar en italiensk intellektuell delar värderingar med en tysk intellektuell som skiljer dem båda från en tysk eller italiensk skinnskalle som i sin tur har mera gemensamt med en serb som rensar muslimska byar, en muslimsk fanatiker som utfärdar en fatwa, en hinduisk militant som bränner moskéer eller muslimska monument, en vit amerikan som inte vill ha några svarta grannar eller en fransk anhängare av Le Pen som vill ha ett "La France pour les Francais".

Om Demoskop gjort en liknande undersökning om synen på livets värde och värdighet i till exempel Japan, Malaysia, Israel, Turkiet, Rumänien eller Chile för att ta några av de civilisationer som Huntington talar om skulle skillnaderna därför nog inte visa sig så stora.

De stora konflikterna kommer i framtiden snarare att äga rum inom de olika civilisationerna, en alltmer intensifierad "Kulturkampf" mellan tro och sekularism. Detta gäller inte bara den av konflikter hårt plågade muslimska världen utan samma kamp mellan tro och sekulära värderingar finns inom kristendomen, judendomen och hinduismen. – mellan kristna, muslimer, hinduer, buddister och judar med en modern och progressiv livssyn och de som har en medeltida sådan. Skiljelinjerna går således inte mellan religioner utan mellan fundamentalism och upplysning, dogmatism och pragmatism, civiliserat och ociviliserat uppträdande inom var och en av de olika kulturerna. Mordet på premiärminister Rabin i november 1995 visade på djupet och omfattningen av denna klyfta inom det israeliska samhället. Efter attacken mot World Trade Centre och Pentagon förklarade, för att ta ett annat exempel, Jerry Falwell för sin TV-kyrka att Amerika förtjänat detta straff. Abortföreståndare, gayaktivister och federala domstolar som förbjöd skolböner hade enligt honom "gjort Gud rasande".

Bara om den civiliserade majoriteten inom var och en av dessa civilisationer låter fundamentalisterna få överhanden riskerar vi ett civilisationernas krig och en global kulturell konflikt. Huntington tycks se en sådan utveckling som oundviklig men om vi accepterar Huntingtons tes att framtidens konflikter i grunden kommer att vara kulturella till sin natur måste vi också dra slutsatsen att de inte kan lösas. Krig mellan civilisationer skulle inte ha något slut och heller inga gränser i en alltmer globaliserad värld.

Om en muslim är en europés dödsfiende enbart genom att vara muslim och japanen är det genom att vara japan medan amerikanen är deras fiende genom att tillhöra västvärlden har alla förlorat kontrollen över sin framtid. Att höra till den islamiska kulturen eller den japanska eller den västliga är inte förhandlingsbart – lika litet som det är förhandlingsbart att vara jude. Alla försök att härleda alla konflikter till en och samma orsaksmo­dell kommer att leda till ödesdigra missbedömningar. Alla konflikter på 1900-talet var inte ideologiska lika lite som alla 1800-talets krig kan förklaras med den framväxande nationalismen. Inte minst nu i en alltmer komplicerad värld blir så förenklade förklaringsmodeller absurda.

Antagandet att framtidens konflikter kommer att vara fördelningskonflikter inom och mellan stater och inte kulturella har större trovärdighet. Den bipolära världens paradigm har inte ersatts av Huntingtons "clash of civilizations" utan för att citera Jürgen Habermas av "en ny oöverskådlighet". Trots denna kan man våga profetian att vi i framtiden varken kommer att få uppleva historiens slut eller civilisationernas krig. Om man skall använda detta begrepp så handlar denna strid inte om Jesus, Muhammed eller Konfucius utan kampen står mellan de fattigas och maktlösas civilisation och de rika och mäktigas. Det är en konflikt mellan dem som har makt och dem som saknar makt, mellan dem som har världens öde och framtid i sina händer och dem som är föremål för kontroll.

Ingmar Karlsson